

Studies On Turkish-Arab Relations. Annual 1986. TÜRK-ARAP İLİŞKİLERİ İNCELEMELERİ YILLIĞI, İstanbul 1986, 411 sayfa. Yayınlayan: Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı. Yayını dağıtma ve satma, İstanbul'daki İsis yayınevi tarafından yürütülmektedir. Ederi 7.500 liradır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen sosyal değişimler, bilim dünyasında ve ayrıca tarihçilik alanında da görülmektedir. Konular çok detaylı bir tarzda ele alınmaktadır. Yeni görüşler ortaya atıldı ve ayrıca konular değişik çevrelerde, bilim çalışmalarının sınırlı sayıdaki ilgisini aşıp aydın kişileri de bir araya getirdi. Bunlardan birisi de Türk-Arap ilişkidir. Tarihsel evresi üzerinde durmak bir tanıtma yazısı içinde olanaksızdır. Tek belirteceğim husus, 1973 yılında petrol fiyatlarında görülen ani yükselme, petrol üreten Arap ülkelerinin ekonomik yapısını değiştirme yanında bilimsel çalışmalara daha fazla para ayrılmasıdır. Arap ülkeleri kendi üniversite ve bilim kurumlarını güçlendirme yanında, uluslararası ilişkilerde de İslâm dünyasını canlandırmak için mali kaynaklarını seferber etti. Türkiye'de Arap dünyasındaki bu gelişme yakından izlendi ve bir araştırma merkezi de Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı olarak meydana getirildi. Ülkemiz, ticaret alanında aldığı önlemlerle dışalım ve satım için yeni düzenlemeler meydana getirdi. Yeni ticaret malları piyasaya çıktı. Bunun uzantısı olarak da ilgi alanlarımız çoğaldı. Sınır komşularımız olan İran ile daha beş yıl önce bile zor petrol alınır, çok az mal satılır, ayrıca Irak ile ilişkimiz yok denecek bir düzeyde iken, günümüzde milyarlar konuşulan bir ticaret hacmi ortaya çıktı. Böyle bir ortam içerisinde yeni kavramların ve sorunların çıkması kaçınılmazdır. Yeni iş alanlarının sağlanması yanında, bunun kültürel ve sosyal gereksinmesi de ortaya çıkacaktı. Bunların bir uzantısı olarak yukarıda adı verilen kuruluş ortaya çıktı. Üniversitelere düşen bir görev olduğu kadar, değişik alanlarda çalışan iş, fikir ve kültür adamlarını bir araya getiren bir merkezi yaratılar, yerinde bir kararla süreli bir dergiyi planladılar ve ilkini de şimdi gerçekleştirmiş bulunuyorlar. Dergicilik alanında son yıllarda meydana gelen bunalım yüzünden yıllık çıkarmak nisbeten doğru bir tutumdur. Böylece belirli bir alanda, bir yıl içinde yapılanlar ve mütehasısların yaptığı çalışmalar derli toplu bir şekilde öğrenilmektedir.

Kitap, sunuş ve yayın ilkelerini belirtmekle başlıyor. Sonra da araştırmalar bulunmaktadır. Yazarların soyadlarına göre düzenlenmiştir. Dil, edebiyat, tarih, kültür ilişkileri daha etraflı olarak incelenmiştir. Ekonomik ilişkilere eğilen tek bir araştırma var (N. Yalçıntaş, s. 317-326)dır. İlerki sayfalarda bu alanda yapılan çalışmaların çoğalmasını ve çeşitli yönlerini bilimsel açıdan ele almasını bekliyoruz. Biraz önce de belirttiğim gibi, 1973 yılı bir dönüm noktasıdır ve petrol fiyatları nasıl bir çalkantı yarattı ise, onu izleyen fiyat düşmesi de aynı oranda bunalımlar yarattı. Bunun politik ilişkilere büyük etkisi oldu, ayrıca bütçelere de yansısı. Gazetelere geçen haberler dışında, resmî bültenlere geçen verileride bilim adamları ele almalıdırlar.

Konuları ele alan mütehasıslar, ilgi duydukları konuları açıklığa kavuşturmuşlardır. Konuları tekrar edenler kadar, yeni baştan ele alan ve görüş ortaya atanlar da vardır. Bunları detaylı olarak belirtmiyorum. Zaten yıllığın içinde Arap ve Türk dili ile yazılı olmayanların birer özeti verilmiş (s.327-352). Tarih çalışmaları ağırlıklı olmakla beraber, dilcilik alanında yapılan çalışmalar dikkati çekiyor. Türkçenin Arap dili üzerindeki etkisini bir kere daha inceleyen araştırmada geçen sözcükler üzerinde durulması, yüzyıllarca Arap dili ile

eğitim yapılan ÷lkemizde, bu dilin etkinliği ilk plāna çıkmış ve hişbir karşı etki olmadığı yargısı gelişmişti ki, değişebilir. Geniř bir dñnemi yansıtan şalışmalardan sonra haberler kısmı vardı ki, dergiye en çok yirmi sene sonra kaynak havası verecek sayfalardır (s.353-372). Kitap haberleri ve İstanbul Üniversitesi'nde yapılan bazı bilimsel şalışmaların da özeti özgün şalışmalardır.

Böyle cesaretli bir işe girişenleri her yönü ile kutlamamız gerekir. Devletimizin resmî politikası yanında çok gereksinme duyulan bilimsel verileri sağlayacak olanlar üniversite mensupları ile ciddi araştışıcılarıdır. Yüzyıllarca ilişki içinde olmakla beraber, toplu şalışmalar çerçevesi içinde ihmāl ettiğimiz Arap ālemi geş de olsa ön yargıdan uzak bir şekilde incelenme yolundadır. İhmāl ettiğimiz için sıkıntısını duyduğumuz Balkan, Kafkas ve Orta Doğu araştışmalarının da aynı ciddiyetle ele alınmasını temenni ettiğimiz için bu kitabın bir örnek sayılmasını bekliyoruz.

DOĞ. DR. MAHMUT H. şAKIROĞLU.